

PRIMERJAVA VIŠOŠKE KRONIKE IN JARE GOSPODE

Realizem je slovstvena smer, ki se je pojavila v 19. stoletju, kot reakcija na romantiko. Ta je pomenila beg od stvarnosti, v svet brezmejnega domišljije in čustvenosti. Realizem pa hoče biti odraz resničnega življenja, pisatelj realist hoče stati sredi življenja in posegati vanj. Osebe morajo govoriti primerno času, starosti in poklicu, v njihovem jeziku pa se mora odražati resnično življenje. Realizem prikazuje družbena razmerja, ukvarja se z razslojevanjem zlasti kmečkega stanu, z moralno skrhanostjo meščanske družbe itd. V tem književnem obdobju sta pri Slovencih zelo pomembna Janko Kersnik s povestjo Jara gospoda in Ivan Tavčar z romanom, pisanim v slogu kronik, Visoška kronika.

V Jari gospodi Kersnik kritično - realistično prikaže zelo povprečno trško gospodo, medtem ko Tavčar v svoji "baladi" o neizprosno maščujoči se usodi daje epsko podobo o kmečkem rodu Khallanov.

V Jari gospodi se malomeščani pehajo samo za denarjem, ne poznajo pa več ljubezni in prijateljstva. Posedajo v krčmah in duševno popolnoma otope. To je resnica o vsakdanjem življenju, pa čeprav še tako slaba. Duševno otopelost in potrebo po denarju čutimo tudi pri Polikarpu, ki je močno obremenjen s svojo preteklostjo. Pehanje za denarjem ga pripelje do morilstva, kar pa potem dolgo razjeda njegov um. To je temna osebnost, trd in surov človek, neusmiljen do svoje družine in ostalih ljudi. Pa vseeno se marsikomu zdi obžalovanja vreden. V sebi je veliko trpel zaradi neodpušljivega dejanja, še bolj pa, ker se ni nikomur izpovedal in na tak način nekako omilil, popravil napako. Oči mu odpre šele stara Pasaverica. Njena izpoved spremeni potek nekaterih dogodkov in kmalu potem pride zaradi tega na Khallanovo domačijo mlada Agata, hči Jošta Schwarzkoblerja. Lik Agate je zelo podoben Ančkinem. Obe sta mladi, lepi, ljudje ju imajo radi; obe pa se tudi znajdeti sredi ljubezenskega trikotnika. Ančka z Vrbanjem, ki se hitro zaljubi vanjo in kmalu poroči, vendar njuna zveza ne traja dolgo; in s Pavlom, ki je pravzaprav kriv njene poznejše bede. Bil je njen ljubimec, ker pa ni bila dovolj visoko na družbeni lestvici (tipično za realizem - razslojevanje), se ni hotel poročiti z njo. Posredno je kriv tudi tega, da se je razšla z Vrbanjem in končno na koncu, ko ji sodi. Agata pa se znajde med Izidorjem in Jurijem, vendar ima večje načrte z njo Izidor. Na koncu pa jo je primoran prepustiti, skupaj s posestvom, Juriju. Vzrok pa je njegova šibkost, ki jo Tavčar temeljito prikaže v čarovniškem procesu, njegovih odločitvah o življenju in pa tudi v odnosu z očetom. V končnem razpletu sta si Agatina in Ančkina usoda povsem različni. Agata srečno živi poročena z Jurijem na posestvu Khallan, v čemer se kažejo Tavčarjeve romantične prvine; Ančka pa tako fizično in moralno propade, kar je pogosta usoda v realnem, vsakdanjem življenju.

Visoška kronika se tudi zelo razlikuje od Jare gospode, pa čeprav sta obe pisani v enakem obdobju. Tavčar v Visoški kroniki daje močan poudarek na kmetih in njihovi ljubezni do zemlje. Zelo mu je pomembna resnica, kakor vsem piscem v realizmu. Iz njegovega dela se lahko poučimo tudi o nekaterih zgodovinskih dogodkih. Jezik je realističen, trezen in suhoparen ter prevladuje nad čustvenostjo. Pojavljajo se arhaizmi, mnogo je citatov iz biblije, vzklikov in frazeologemov. Pojavlja se motiv kaznovanja, zločina in kazni, motiv 30 - letne vojne, verska zaslepljenost, nasprotje med krščanstvom in protestantizmom, motiv čarovništva... Kersnik pa opisuje mestno življenje, zbiranje v krčmah in ozko usmerjeno prebivalstvo. Pojavljajo se motivi zapeljevanja, nepremišljen zakon, prijateljstvo... Glavna tema v Jari gospodi je kritika moralne pokvarjenosti jare gospode, obtožba njene moralne brezbrčnosti in kritični prikaz slovenske zavistnosti, škodoželjnosti, zdolgočasnosti... Kersnik opisuje prebivalstvo, ki je v sebi sebično in samo preži, da bi na nekom odkrilo napako in ga osramotilo, tak pa je tudi Marks v Visoški kroniki, ki misli, da če ne bo on imel Agate, je ne bo imel nihče. To pa je spet ena podobnost med tema deloma.

Meni sta obe deli zelo všeč, zaradi poteka dogodkov, napetosti, opisa oseb, predvsem pa zaradi stvarnega, nič oplešanega življenja. V današnjem življenju se ljudem dogajajo podobne stvari. Tudi demokracija nudi veliko snovi za realistično pisanje - kot npr. socialna beda, prešuštvo, zaničevanje posameznikov... Posamezni problemi se tudi v tem času rešujejo različno, velikokrat tudi s tem, da ljudje posežejo po svojem življenju.